

TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI REKTORINING B U Y R U G ' I

2021-yil «26» yanvar

08-13-son

“Фуқаролик ишлари бўйича намунавий суд процесси” танловини ўтказиш тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 28 апрелдаги “Тошкент давлат юридик университетида кадрлар тайёрлаш тизимини тубдан такомиллаштириш ва самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–2932-сон қарори ва 2020 йил 29 апрелдаги “Ўзбекистон Республикасида юридик таълим ва фанни тубдан такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-5987-сон Фармони ижросини таъминлаш ҳамда ўқув жараёнини амалиёт билан янада узвий боғлиқ ҳолда ташкил этиш мақсадида

Б У Ю Р А М А Н:

1. 2021 йилнинг март – апрел ойларида фуқаролик процессуал ҳуқуқи соҳаси доирасида “Фуқаролик ишлари бўйича намунавий суд процесси” танлови ташкил этилсин.
2. Мазкур танлов Ўзбекистон Республикаси Олий суди, БМТ Тараққиёт дастури, АҚШ Халқаро тараққиёт агентлиги (USAID)нинг “Ўзбекистонда қонун устуворлиги йўлида ҳамкорлик” қўшма лойиҳаси доирасида ўтказилиши маълумот учун қабул қилинсин.
3. “Фуқаролик ишлари бўйича намунавий суд процесси” танловини (кейинги ўринларда танлов деб юритилади) ўтказиш тартиби тўғрисидаги низом иловага мувофиқ тасдиқлансин.
4. Факультет деканлари танловда 3 ва 4-курс талабаларининг фаол иштирок этишини таъминласин.
5. ТДЮУ Юридик клиникаси раҳбари (О.Нарзиев) танловни ўтказиш билан боғлиқ ташкилий чораларни кўрсин.
6. Маънавият ва маърифат маркази (Ш.Пўлотов) танлов бўйича тегишли маълумотларни оммавий ахборот воситаларида эълон қилинишини таъминласин.
7. Ушбу буйруқ ижросини назорат қилиш проректор И.Рустамбеков зиммасига юклансин.

Ректор

Р.Ҳакимов

Лойиҳа киритди:

Юридик клиника раҳбари

О. Нарзиев

Келишилди:

Проректор

И. Рустамбеков

Проректор

А. Хашимҳонов

Проректор в.б

А. Иминов

Катта юрисконсульт

Э. Хосилов

**“Фуқаролик ишлари бўйича намунавий суд процесси” танловини
ўтказиш тартиби тўғрисида
НИЗОМ**

I. Умумий қоидалар

1. Мазкур низом Ўзбекистон Республикаси Олий суди, БМТ Тараққиёт дастури (БМТ ТД), АҚШ Халқаро тараққиёт агентлиги (USAID)нинг “Ўзбекистонда қонун устуворлиги йўлида ҳамкорлик” қўшма лойиҳаси доирасида Тошкент давлат юридик университети (кейинги ўринларда ТДЮУ деб юритилади) томонидан ташкил этиладиган “Фуқаролик ишлари бўйича намунавий суд процесси” танловини (кейинги ўринларда танлов деб юритилади) ўтказиш тартибини белгилайди.

2. Танловнинг расмий номи:

ўзбек тилида – **“Фуқаролик ишлари бўйича намунавий суд процесси”**
– **фуқаролик процесси бўйича талабалар танлови;**

рус тилида – **«Показательный судебный процесс по гражданским делам» – студенческий конкурс по гражданскому процессу;**

инглиз тилида – **“Civil Moot court process” – students competition on civil process.**

3. Мазкур танловнинг асосий мақсади қуйидагилардан иборат:

талабаларнинг назарий билимларни юридик амалиёт билан боғлаш кўникмасини шакллантириш;

олий юридик ўқув юртлари юриспруденция йўналишида таҳсил олаётган талабаларнинг судда нутқ сўзлаш қобилиятини ривожлантириш;

талабаларда жамоада ишлаш қобилиятини, тезкор фикрлаш, таҳлил қилиш ҳамда оптимал қарорларни қабул қилиш кўникмасини ривожлантириш;

талабаларда суд-процессуал этика ва умумий касбий-ҳуқуқий маданиятни шакллантириш.

4. Танловда қатнашиш бепул амалга оширилади.

II. Танловни ташкил этиш

5. Танлов ташкилотчилари қуйидагилардир:

Ўзбекистон Республикаси Олий суди, БМТ Тараққиёт дастури (БМТ ТД), АҚШ Халқаро тараққиёт агентлиги (USAID)нинг “Ўзбекистонда қонун устуворлиги йўлида ҳамкорлик” қўшма лойиҳаси;

Тошкент давлат юридик университети.

6. Танловни уюшқоқлик билан ўтказиш учун танлов ташкилотчилари томонидан координатор белгиланади.

III. Жамоаларнинг таркиби ва уларни рўйхатдан ўтказиш тартиби

7. Танловда юриспруденция йўналишида таҳсил олаётган талабаларни ўз ичига олган жамоалар иштирок этиш ҳуқуқига эга.

Ҳар бир жамоа 2 тадан 5 тагача иштирокчини ўз ичига олади.

Қатнашчиларнинг сони ва таркиби (жавобгарларнинг, экспертларнинг ва таржимонларнинг) иш фабуласига қараб тегишлича ўзгариши мумкин. “Юриспруденция” йўналиши талабалари бўлмаган талабгорларнинг танловда иштирок этишига рухсат берилмайди.

8. Танловда қатнашиш истагини билдирган ва координаторга **m.shamsiddinov@tsul.uz** электрон манзили орқали мурожаат қилган жамоа қатнашиш ҳуқуқига эга бўлади.

9. Жамоанинг танловда иштирок этиш тўғрисидаги мурожаати унинг ушбу танлов барча шартларини тўлиқ қабул қилганлигини ва танловда иштирок этиш учун розилик берганлигини англатади. Жамоа танловда иштирок этувчилар рўйхатига киритилганидан сўнг танловда иштирок этишдан бош тортишига рухсат берилмайди.

10. Танловда қатнашадиган жамоаларни рўйхатдан ўтказиш жараёни якунланганидан сўнг жамоа иштирокчиларининг таркибига киритиладиган ўзгартириш фақатгина танлов ташкилотчилари ва координатор рухсати билан амалга оширилади.

11. Танловда иштирок этиш учун қилинадиган жамоа мурожаати қатнашаётган олий таълим муассасасининг раҳбарлари (ректор, ўқув ишлари бўйича проректор, факультет ёки курс декани) томонидан тасдиқланган бўлиши талаб этилади. ОТМ раҳбарияти томонидан тасдиқланмаган аризалар қабул қилинмайди.

12. Иш бўйича дастлабки ёзма материалларни тайёрлашда жамоалар учинчи шахслардан, профессор-ўқитувчилар ҳамда мутахассислардан методологик ёрдамдан ташқари бошқа барча турдаги амалий ёрдам олишлари тақиқланади, танлов координатори томонидан рўйхатга олинган

тренерлар бундан мустасно.

13. Жамоанинг тренери жамоа вакиллик қилаётган олий таълим муассасаси иш юритадиган, талабаларга профессионал ёрдам кўрсатадиган ва қуйидаги вазифаларни амалга оширадиган профессор-ўқитувчи ёки докторант бўлиши лозим:

қонунчиликнинг асосий принципларини ўргатиш;

жамоанинг ҳуқуқий позициясини шакллантириш юзасидан маслаҳатлар бериш;

оғзаки оммавий сўзга чиқиш техникаси бўйича тайёргарлик кўриш;

фойдаланадиган аргументларни ташкиллаштириш ва уларнинг тизими тўғрисида маслаҳатлар бериш.

14. Танлов босқичлари бошланганидан сўнг тренерлар фақатгина кузатувчи сифатида иштирок этишлари мумкин.

15. Ҳар бир жамоа ўз сардорини алоҳида аниқлайди ва унинг тайинланганлиги тўғрисида координаторни ёзма равишда хабардор қилади. Жамоа сардори танлов доирасида исталган масалада ва танлов тугагунига қадар координатор билан мулоқотда бўлиб туриш мажбуриятини олади.

16. Жамоа таркибига кирмайдиган иштирокчининг борлиги аниқланса, танлов ташкилотчилари ва координатор томонидан жамоа танловдан четлаштирилади.

17. Танловда қатнашувчи жамоалар рўйхатдан ўтиш бўйича аризани барча иштирокчиларнинг маълумотларини киритган ҳолда имзоланган ва сканер қилинган (jpg, pdf форматида) шаклда координаторнинг электрон манзилига жўнатади.

Белгиланган тартибда тўлдирилмаган ёки ўз вақтида жўнатилмаган аризалар кўриб чиқилмайди.

18. Жамоаларни рўйхатга олиш жараёнида уларнинг ҳар бирига рақам бириктирилади. Ҳар бир жамоа ўзига бириктирилган рақамга кўра идентификация қилинади. Ушбу рақам бутун танлов давомида жамоага бириктириб берилади. Танловнинг барча процессуал ҳужжатларида жамоанинг идентификацион рақами кўрсатилган бўлиши шарт.

IV. Ҳакамлар

19. Координатор ҳуқуқшунослар (профессор-ўқитувчилар, амалиётда фаолият юритаётган ходимлар) ичидан ҳакамларни танлаб олади. Ҳакамлар ҳайъати таркибига, қоида тариқасида, учта аъзо киритилади, улардан бири

хайъатга раислик қилади. Ҳакамлар ҳайъати ваколатига танловни очиқ деб эълон қилиш, томонларга сўз бериш ва уни тугатиш, шунингдек танлов бўйича қарорлар қабул қилиш киради.

V. Танлов ўтказишнинг тартиби ва босқичлари

20. Танлов ўтказишнинг аниқ муддатлари танлов ташкилотчилари билан келишилган ҳолда координатор томонидан ишлаб чиқилади ва тасдиқланади.

21. Танлов 2 босқичда ўтказилади:

биринчи босқичда жамоалар томонидан процессуал ҳужжатлар тайёрланади ва тақдим этилади;

иккинчи босқич – оғзаки эшитишлар ярим финал ва финал босқичларида бўлиб ўтади.

Ҳар бир босқич ёзма материалларни ва оғзаки чиқишларни баҳолаш орқали ўтказилади. Тақдим қилинган ҳужжатларнинг баҳолар натижасига қараб ярим финал босқичига чиқиш учун жамоалар сараланади.

22. Суд процессида кўриладиган иш фабуласи, қоида тариқасида, танлов ташкилотчилари ва координатор томонидан жамоаларни рўйхатдан ўтказиш муддати тугаган кундан бошлаб 5 кун ичида эълон қилиниши лозим.

23. Ишнинг фабуласига танловда иштирок этаётган жамоалар томонидан танловнинг ҳар қандай босқичида ўзгартиришлар киритиш тақиқланади. Ҳар қандай ноаниқликлар юзасидан иштирокчилар белгиланган вақт ичида ёзма равишда координаторга аниқлаштирувчи электрон хабар жўнатиш орқали аниқлик киритишлари мумкин.

24. Иш юзасидан тайёрланадиган ҳужжатлар фақатгина ҳозирда амалда бўлган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга, шунингдек иш фабуласида кўрсатилган ҳолатларга (қонуннинг орқага қайтиш кучини инобатга олган ҳолда) асосланган ҳолда ёзилади.

25. Танловнинг биринчи босқичи дастлабки ёзма материалларни баҳолашдан иборат бўлади. Бу босқичга жамоа томонидан тайёрланган даъво аризаси, қарши даъво ёки ариза, даъво аризасига берилган фикр ва уларга берилган иловалар киради.

26. Ҳар бир иштирокчи жамоа белгиланган муддат ичида координаторга даъвогар (даъво аризасини), жавобгар (қарши даъво аризаси, биринчи даъво аризасига жавоб) электрон кўринишида ёки чоп этилган кўринишда (икки нусхада) ҳужжатларни топшириш учун тақдим қилиши керак. Барча даъво аризалари бир жилдда мавзу кўрсатилган ҳолда “Жамоа

идентификация рақами – даъво аризаси”, “Жамоа идентификация рақами – қарши даъво аризаси, дастлабки даъвога жавоб” ҳолатида жўнатилади.

27. Такдим қилинган ҳужжатлар ҳакамлар томонидан баҳоланади ва таҳлил қилинади. Баҳолар электрон почта орқали иштирокчиларга жўнатилади.

28. Ҳакамлар томонидан координаторга такдим этилган баҳолар ҳар бир вазият юзасидан даъвогар ва жавобгар позицияларидан келиб чиқиб, ўрта арифметик бални ҳисоблаш орқали аниқланади. Ҳар бир жамоа танловнинг ёзма ҳужжатлар билан ишлаш шартида олиши мумкин бўлган максимал балл – 100 балл.

29. Биринчи шарт бўйича энг юқори балл тўплаган 4 (тўрт) жамоа кейинги босқич – “Суд процесси” босқичига йўлланма олади. Биринчи босқич натижалари юзасидан координатор рўйхатдан ўтган барча иштирокчиларни хабардор қилади.

30. Агарда биринчи босқич сўнгги натижалари бўйича икки ёки ундан кўп жамоалар бир хил балларга эга бўлса, иккинчи босқич масаласи даъвогар жамоаларнинг сардорлари ёки уларнинг вакиллари иштирокида қуръа ташлаш орқали ҳал қилинади.

31. Процессуал ҳужжатларни расмийлаштириш талаблари. Процессуал ҳужжатлар Microsoft Word форматида 2 хил файл шаклида .doc ёки .docx кенгайтмасида топширилади. Бошқа форматдаги файлларда топширилган ҳужжатлар баҳолашга қўйилмайди.

32. Ҳужжат А4 шаклда томонлари тенг 2 см ҳажмда бўлиши лозим. Матн кенглик асосида текисланади. Ҳужжатлар шрифти Times New Roman 14, ҳаволалар учун 10, каторлар ўртасидаги интервал 1.5 бўлиши тавсия этилади.

33. Процессуал ҳужжатлар ҳар бирининг ҳажми 25 варақдан ошмаслиги лозим.

34. Процессуал ҳужжатларнинг мажбурий элементлари куйидагилардир:

титул варағи;

мундарижа;

иш асл ҳолатларининг баёни;

шикоятнинг берилиши мумкинлиги;

тарафнинг ҳуқуқий позициясининг қисқа баёни;

тарафнинг ҳуқуқий позициясининг тўлиқ баёни;

судга берилган талаб.

35. Танловнинг биринчи босқич натижалари билан бирга иккинчи босқич ўтказилиш жойи ва вақти ҳақида эълон қилинади.

36. Иккинчи босқич – суд жараёни. Танловнинг иккинчи босқичига биринчи босқич якунида энг кўп балл тўплаган 4 тадан кўп бўлмаган жамоалар қатнашади. Иккинчи босқичга ўтмаган жамоалар суд жараёнида тингловчи сифатида иштирок этиши мумкин.

37. Танловнинг иккинчи босқичи ўтказиладиган кунга қадар жамоалар ҳамма ҳужжатларни тўлдиришлари мумкин.

38. Суд жараёни ўтказиладиган кун соат 8.30 дан кечиктирмасдан тарафлар ҳакамларга ҳамда қарама-қарши томонга ҳамма ҳужжатларни топшириши лозим. Ҳужжатларни топширмаган ёки кечиктириб топширган томонга жарима баллари берилади.

39. Суд жараёнида ўрнатилган муддат ичида жамоаларнинг бири иштирок этмаса, танлов ташкилотчиси 15 минутлик кутишдан сўнг суд жараёнини бир томонлама ўтказиш тўғрисида қарор қабул қилиши мумкин. Бир томонлама суд жараёнини ўтказиш давомида иштирок этаётган томоннинг иштироки қарама-қарши тараф олдида иштирок этганидек баҳоланиши лозим. Бу ҳолатда суд жараёнига келмаган тараф суд жараёнида иштироки давомида олиши мумкин бўлган барча баллардан маҳрум этилади.

40. Ҳакамлар қарор қабул қилишда Ўзбекистон Республикасининг қонунчилиги, ушбу Низом талаблари, виждонийлик, адолат ва қонунийлик тамойиллари ҳамда шахсий тажриба ва фикрига асосланиши лозим. Ҳакамлар қабул қилган қарорга баҳо бериш ва унинг устидан шикоят қилиш мумкин эмас.

41. Танловнинг иккинчи босқичи финал қисмига жуфтликларни аниқлашдан иборат. Танловнинг иккинчи босқичи ярим финал қисмида иштирок этган ҳар бир жуфтликдан энг юқори балл тўплаган биттадан жамоа ўтказилади.

42. Танловнинг иккинчи босқичини ўтказиш тартиби:

даъвогарга ўз позициясини тушунтириш учун 20 минут берилади. Даъвогарнинг сўзидан сўнг жавобгарга ўз позициясини тушунтириш учун 20 минут вақт берилади (жавобгар қарши даъво бериши назарда тутилган);

даъвогарга ва жавобгарга охириги далилларини келтириш учун 5 дақиқадан вақт берилади. Ҳар бир жамоа сўзга чиқиш вақтида ўз иштирокчиларининг ўрнини мустақил белгилашига рухсат берилади, лекин

жамоа барча иштирокчиларининг сўзга чиқиши қўшимча ижобий далил сифатида қабул қилиниши мумкин.

43. Танлов иккинчи босқичининг ҳар бир қисми учун умумий балл 100 бални ташкил этади.

- Танловнинг 2 босқичи ҳар бир қисми қуйидаги тартибда баҳоланади: жами 40 балл – ёзма ҳужжатлар тақдимоти, процессуал ҳужжатлар, позициянинг ўзига хослиги, ажратилган вақтни тўғри тақсимлаш (ажратилган вақт тўғри тақсимланмаган тақдирда 1 балдан 5 балгача жарима белгиланади);
- жами 50 балл – иштирокчиларнинг суд жараёни қоидаларига риоя қилишлари ва бу борада тегишли билимга эга эканликлари баҳоланади (қоидаларга риоя қилинмаган тақдирда 1 балдан 5 балгача жарима тайинланади);
- 10 балл – жамоаларнинг суд мажлисидаги фаол иштироки, креативлиги, ташаббускорлиги учун бонус сифатида берилиши мумкин.

44. Баҳолаш ҳакамлар томонидан суд процессини олиб боришнинг тамойиллари ва тартибларидан, иштирокчиларнинг нотиклик санъатидан, фикрнинг мантикий кетма-кетлигидан, оғзаки ва ёзма нутқнинг асосланганлик даражасидан келиб чиқиб амалга оширилади.

45. Рақиб жамоага қараганда нисбатан кўп балл тўплаган жамоа ғолиб ҳисобланади. Агар баллар сони тенг келиб қолса, унда ҳакамлар томонидан қарор қайси жамоа фойдасига чиқарилган бўлса, ўша жамоа ғолиб ҳисобланади.

46. Ҳакамларнинг қарори якуний ҳисобланади ва унга нисбатан шикоят билан мурожаат қилинмайди.

VI. Танлов ғолибини эълон қилиш

47. Танловнинг 2-босқич финал қисмида энг кўп балл тўплаган жамоа ғолиб деб эълон қилинади.

48. Танлов ташкилотчилари ва координатор танлов ғолибини тақдирлашнинг тартиби ва совғалар рўйхатини тасдиқлайди ва бу ҳақида танлов якунида хабар беради.